

Седем принципа за целесъобразна обществена политика

Лорънс Рийд^{*}

Седемте принципа за целесъобразна обществена политика на Лорънс Рийд, които той за първи път излага в реч пред Икономическия клуб на Детройт^{**}, предизвикат изненадващ интерес в обществото дори и за него самия. Подобно на десетте божии заповеди те са ясно, достъпно и образно формулирани. Рийд признава, че не може да си припише авторството. Той просто е събрал основополагащите идеи на столетия натрупан опит и икономическо знание в кратки и недвусмислени принципи. Според него това са не само седемте стълба на свободната икономика, но и една доста мощна програма за действие. Ако всеки законодател ги проумее и се опита да им служи вярно, то всички ние ще бъдем много по-силни, по-свободни и по-преуспяващи хора и далеч по-добре управлявани.

ПРИНЦИП 1: СВОБОДНИТЕ ХОРА НЕ СА РАВНИ, А РАВНИТЕ ХОРА НЕ СА СВОБОДНИ.

Тук става въпрос за икономическо равенство. Равенството пред закона независимо от раса, пол, здравословно състояние и религия е една от основополагащите идеи на западната цивилизация, която едва ли някой би оспорил.

Свободните хора не са равни. Когато те са свободни да бъдат себе си, да бъдат господари на съдбата си, да полагат усилия за подобряването на своето благосъстояние, резултатът на пазара няма да бъде еднакъв за всички.

Всяко човешко същество е уникално. Ние сме надарени по различен начин, имаме различни заложби и таланти.

Ние сме различни и по способността си да спестяваме.

Равните хора не са свободни. Ако ми покажете някъде място на планетата, където хората да са равни икономически, аз ще ви докажа, че това са най-несвободните хора. Какво е посланието на този първи принцип? Не се тревожете от различията в доходите, когато хората са самите себе си. Но, ако причините за неравенството са в изкуствено създадени политически бариери, то тогава се избавете от тях. Но не се опитвайте да съберете “неравни” хора и да ги претопите в хомогенна маса.

Разоряващите данъчни ставки не правят хората “по-равни”, те просто насочват производствата и предприемачите в други посоки, където печалбите биха били по-малки. Спомнете си мисълта на Ейбрахам Линкълн “Не можеш да избутаеш човек напред, като дърпаш другия назад”.

ПРИНЦИП 2: КОГАТО НЕЩО ТИ ПРИНАДЛЕЖИ, ТИ СЕ ГРИЖИШ ЗА НЕГО; АКО Е НИЧИЕ ИЛИ Е ОБЩО ДОСТОЯНИЕ, ТОГАВА СЪСТОЯНИЕТО МУ СЕ ВЛОШАВА

---

^{*} Лорънс (Лари) Рийд е президент на Центъра за обществена политика Макинак. Центърът е неправителствен изследователски и образователен институт, чиято цел е подобряване качеството на живота на жителите на Мичиган, чрез поощряване вземането на целесъобразни решения на местно и щатско политическо ниво. Резюмето е изготвено от Бинка Илиева, сътрудник в ИПИ.

^{**} Световно известен форум за обмяна на идеи.

Фактически, това прекрасно илюстрира магията на частната собственост. В голяма степен това е и обяснението за провала на социалистическата икономика по света. В бившата Съветска империя правителствата провъзгласиха върховенството на централното планиране и държавната собственост. Искаха да премахнат или поне да сведат до минимум частната собственост, тъй като частникът бил корисен и неефективен в производството.

“Храната” на земеделеца стана “народна” и народът започна да гладува.

Така че, ако искате да съсипете оскъдните ресурси на обществото, то отнемете ги от тези, които са ги създали и ги предоставете на централната власт да ги управлява.

ПРИНЦИП 3: ЦЕЛЕСЪОБРАЗНАТА ПОЛИТИКА ИЗИСКВА ДА СЕ ВЗЕМАТ ПОД ВНИМАНИЕ ДЪЛГОСРОЧНИТЕ ЕФЕКТИ ЗА ВСИЧКИ, А НЕ САМО КРАТКОСРОЧНИТЕ ЕФЕКТИ ЗА НЕКОЛЦИНА

В крайна сметка всички сме смъртни. Но подобна философска сентенция би тласнала политиците да разиграват коня си, облагодетелствайки със своята политика неколцина днес, в ущърб на много хора в утрешния ден.

Този принцип е призив за далновидно мислене. Ако искаме да сме отговорни възрастни, не можем да се държим като невръстни деца, вторачили се единствено в себе си, тук и сега.

ПРИНЦИП 4: КОГАТО ПООЩРЯВАТЕ, ПОЛУЧАВАТЕ ПОВЕЧЕ, КОГАТО ОБЕЗКУРАЖАВАТЕ – ПОЛУЧАВАТЕ ПО - МАЛКО

Поведението ни в голяма степен се определя от поощрението и стимулирането, и от порицанието и подтискането. Политиците, които забравят този факт, биха извършили глупост от рода на тази: ще повишат данъците върху някои дейности и ще очакват, че хората ще работят по старому, по предишния начин, сякаш са овце, скупчени за стрижене.

През 1990 г. в САЩ Дж. Буш - баща драстично повиши данъците върху производството на яхти, самолети и бижута, изхождайки от презумпцията, че след като богатите си позволяват подобни “глезотии”, то ще трябва да си плащат за това. Очакванията се били, че в резултат на данъчното увеличение приходите ще нараснат с 31 милиона долара. Резултатът обаче са само 16 милиона долара приходи и 24 милиона долара увеличение на помощите за безработица заради уволнението в обложените производства.

Когато пациентът е болен, лекарят не му източва кръвта, нали?

ПРИНЦИП 5: НИКОЙ НЕ ХАРЧИ ЧУЖДИТЕ ПАРИ ТАКА ВНИМАТЕЛНО, КАКТО СВОИТЕ СОБСТВЕНИ

Новината, че правителството е закупило тоалетни чинии за по 800 долара едната винаги буди удивление. Колкото и да кръстосвате земята надлъж и шир едва ли ще намерите някой, който с удоволствие да похарчи по този начин собствените си пари. Но такива харчове се правят и то много често от правителствата. Защо? Защото този, който харчи, пилее чужди пари.

Милтън Фридман разграничава четири начина за разходване на пари според степента на зависимост между собственика на парите, този, който ги харчи и този, който получава закупеното с тези средства.

Изводът е, че никой не харчи чуждите пари толкова внимателно, както постъпва със своите.

ПРИНЦИП 6: ПРАВИТЕЛСТВОТО НЕ МОЖЕ ДА ДАДЕ НИКОМУ, АКО ПЪРВО НЕ ВЗЕМЕ ОТ ДРУГ, А АКО ЕДНО ПРАВИТЕЛСТВО Е ДОСТАТЪЧНО ГОЛЯМО, ЗА ДА ВИ ДАДЕ ВСИЧКО, ТО СЪЩЕВРЕМЕННО Е И ДОСТАТЪЧНО ГОЛЯМО, ЗА ДА ВИ ВЗЕМЕ ВСИЧКО

Не мислете, че това е радикално, идеологическо, антиправителствено изявление. Не, просто така стоят нещата. Някога Джордж Вашингтон е казал: “Правителството не е основание. То не е риторика. То е сила. Подобно на огъня то може да бъде опасен слуга или страхлив господар”.

Със същото внушение е и репликата на Гручо към Харпо: “Той е честен, ама трябва да го наблюдаваш”.

Държавата на благоденствието, както я наричат, не е нищо друго освен да откраднеш от един, за да дадеш на друг. Някой беше казал, че наименованието идва от факта, че в държавата на благоденствието политиките ползват благата, за които плащат всички.

Свободните и независими хора виждат в правителството не рог на изобилието, а защитник на техните свободи, те искат правителство, което да гарантира мира и да предоставя максимални възможности за всички.

ПРИНЦИП 7: СВОБОДАТА Е СЪЩЕСТВЕННОТО

Свободата не е нито лукс, нито само една хубава идея. Тя е много повече от щастливо стечение на обстоятелствата или пък концепция, която да се защитава. Тя е първопричината, за да се случва всичко останало. Без нея животът би бил в най-добрия случай скучен. В най-лошия – просто няма да има живот.

Обществената политика, която се отказва от свободата или не я закриля и заздравява, трябва да буди подозрение у бдителните умове. Те трябва да си зададат въпроса: “Какво ще получим в замяна, когато ни поискат да се откажем от някои свободи?”.

Спомнете си в тези случаи съвета на Бенджамин Франклин: “Този, който се отказва от свободата, за да получи временна сигурност, не заслужава нито свобода, нито сигурност”.

За автора

Според последните данни седемте принципа на Лорънс Рийд са преведени на 12 езика, в т.ч. на китайски, корейски и дори на суахили. Рийд е обиколил повече от 20 щата и 12 държави извън Америка, разпространявайки своите библейски истини за икономиката.

По ирония на съдбата дори в сърцето на комунистическия бастион – Китай, в държавния университет на Пекин, Рийд изнася своята лекция, посветена на целесъобразната обществена политика, основана на седемте стълба на свободната икономика.